

De vingervlugheid van de Nederlandse flamencogitarist

Op de vraag wie de beste gitarist ter wereld is, zijn de laatste decennia hoogst merkwaardige antwoorden gegeven, zoals daar zijn: Jimi Hendrix, Santana, Jan Akkerman, Marc Knopfler (van *Dire Straits*), Eric Clapton en vele anderen. Wie het hele gitaarrepertoire enigszins overziet, weet echter bij voorbaat dat de gelukkige winnaar van deze toonladdercompetitie een flamencogitarist moet zijn — zeker wanneer we 'beste' vertalen met 'snelste'. Er bestaat nauwelijks een muziekinstrument dat ruimer baan maakt voor virtuositeit dan de flamencogitaar. Maar er is meer: flamenco in de bredere zin, dus inclusief zang en dans, is, voor een kunstvorm, waanzinnig streng gereguleerd. De liturgie van een hoogmis in de Sint Pieter is *peanuts* vergeleken bij een correct uitgevoerde *siguiriyas* — en dat is nog maar één van de pakweg twintig basisvormen van het flamencorepertoire. Al die regels zijn er in de eerste plaats om de harmonie tussen gitaar, zang en dans te bewerkstelligen, maar een solerende flamencogitarist moet ze toch kennen en toepassen; anders is het geen flamenco.

Het vervelende nu is dat perfecte kennis van de regels en sublieme virtuositeit, niet voldoende zijn om een zaal langer dan 10 à 15 minuten te boeien. Tientallen flamencogitaristen toonden dat reeds aan. Anderzijds wist iemand als de Franse zigeuner Manitas de Plata (1921) zalen als *Carnegie Hall* in New York en de *Royal Albert* in Londen tientallen keren vol te krijgen, hoewel hij om de haverklap loopjes nam met de heilige voorschriften van de flamenco en een nogal eenzijdige, zij het overonderderende techniek gebruikte. De Plata — ik mocht er vaak bij zijn — speelde zichzelf, en gebruikte zijn gitaar slechts als communicatiemiddel met het publiek: een fel contrast met collega-virtuozen die als laffe muizen wegduiken achter hun instrument terwijl het resultaat van twintig jaar zes uur per dag oefenen in volstrekte anonimiteit de zaal in waaierd.

Genie

Terugkerend bij de (overigens vrij onzinnige) vraag naar de beste gitarist ter wereld, komen we dus terecht bij een flamencogitarist die virtuositeit weet te combineren met persoonlijkheid en Kunst. De lijst met kandida-

Augustin Castellon, alias Sabicas

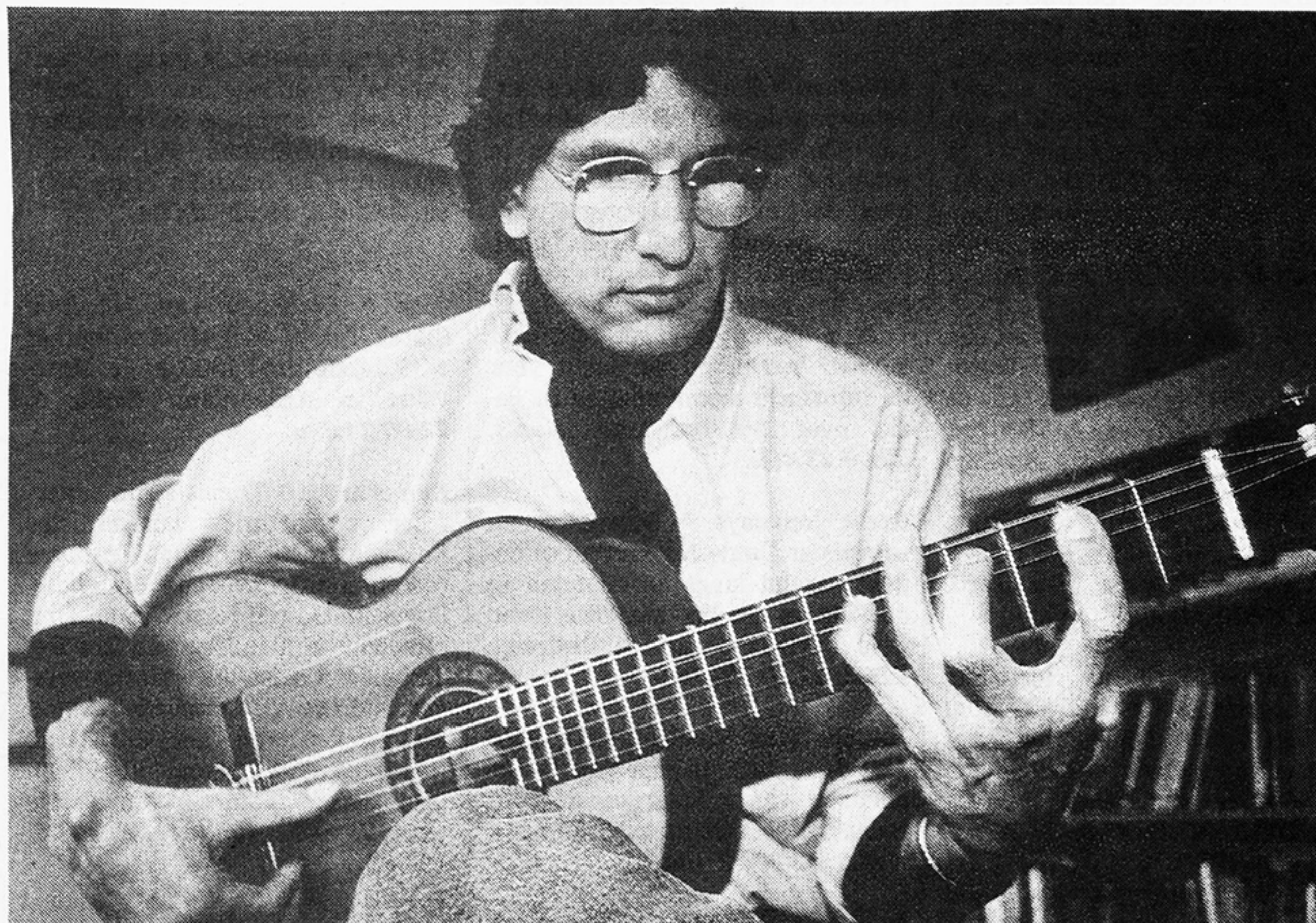
Steeds meer niet-Spanjaarden leggen zich op het flamencospel toe, onder wie tientallen Nederlanders. Gitarist De Medaño: 'Vijf, zes uur per dag, tien jaar achter elkaar. Mijn familie werd er krankzinnig van.'

ten wordt dan helaas nogal kort. Volgens de meest gehoorde mening op dit moment is Paco de Lucia (1947) de onbetwiste koning van de (flamenco)gitaar, maar velen menen dat hij de grenzen van de goede smaak te ver achter zich heeft gelaten bij zijn poging de flamenco te vernieuwen. Zo ja, dan gaat de prijs vermoedelijk naar het grote, stuwende genie van de flamencogitaar uit de jaren '50 en '60: Augustin Castellon (± 1913), iets beter bekend onder zijn artiestennaam Sabicas, die onlangs in Barcelona zijn 74-ste LP opnam. Wat hij in zijn glorie dagen op de plaat zette, behoort tot het meest ongelooflijke, ooit op een muziekinstrument verricht.

De hele discussie over perfectie en inspiratie bij het flamencogitaarspel heeft de laatste jaren in Nederland belangrijk aan relevantie gewonnen. Alsof er nooit een Tachtigjarige Oorlog geweest is profileert ons land zich in muzikaal opzicht steeds sterker als Spaanse provincie; het Rotterdamse conservatorium heeft sinds 1985 een zesjarige dagopleiding flamencogitaar, tal van muziekscholen namen *would be-* en andere ongediplomeerde flamencogitaristen als leraar in dienst (maar zullen dus binnen-

kort door Rotterdam bevoorrad worden) om aan de vraag naar flamencolessen te voldoen, daarnaast telt Nederland sinds kort enkele tientallen flamencodansscholen waar gitaristen emplooi vinden als begeleiders, het ontstaan van een *flamenco-scene* wordt gemeld uit Amsterdam, Nijmegen, Utrecht en Groningen, en onlangs maakte een Nederlandse flamencogitarist voor het eerst een CD: *Guy de Medaño in concert* waarbij aantekend zij dat *de Medaño* Spaans is voor *van Duinen*.

De Medaño (36) nam 25 jaar geleden voor het eerst een gitaar ter hand, vertelt hij op zijn etage boven een speelgoedwinkel in Oegstgeest. Een plaat van de klassieke grootmeester Andrés Segovia vond hij 'wel leuk', maar het wond hem niet echt op. „Maar toen ik een plaat van José Motos hoorde, wist ik direct: dit is de richting die ik hebben moet." Later ontdekte hij ook de platen van Sabicas en kon vaststellen dat er bij Manitas de Plata „elke keer een orkaan door de zaal ging". Bij gebrek aan opleidingsmogelijkheden had De Medaño echter een eenzame weg te gaan. „Er waren wel boeken over flamenco, bleek later, maar probeer daar maar eens achter te komen.

Guy van Duinen, alias De Medaño: enige professionele solo-gitarist van de Nederlandse Flamenco-scene

IN OPMARS

Ik zat dat op een koud bovenkamentje in Den Helder allemaal zelf uit te freaken aan de hand van platen. Vijf, zes uur per dag, tien jaar achter elkaar. Mijn familie werd er krankzinnig van." Het gymnasium vergde aldus een paar jaar extra, in Leiden sjeesde De Medaño na twee jaar rechten en daarop zette hij koers naar Madrid. Dat was in 1975. „Twee dagen na aankomst zat ik bij een concert van Serranito. Dan schrik je even. Dat, gecombineerd met het ontdekken van de muziek van Paco de Lucia, heeft mij een enorme dreun gegeven. Ik zag het niet meer zitten en ben toen maar even ondergedoken. Ik was kapot, want ik was ineens bang dat de top onbereikbaar voor me was." Wie hem nu hoort spelen zal betwij-

felen of die vrees geheel gerechtvaardigd was.

Eieren voor zijn geld kiezend voltooide De Medaño vervolgens 'als een kanonskogel' een studie Spaans — en geeft daarin sindsdien les. Vanaf '85 volgde hij daarnaast de opleiding in Rotterdam, waar de gerenommeerde flamencogitarist Paco Peña enkele dagen per maand les geeft. „Er zaten een paar ritmes goed scheef toen ik daar kwam", aldus De Medaño, die de studie na drie jaar afbrak om weer alleen verder te gaan.

„Guy heeft iets heel eigens opgebouwd, fantastisch hoor", meent De Medaño's vroegere leraar Hans van Gogh, die samen met de Chileense flamencogitarist Ricarde Mendeville in Rotterdam de dagelijkse leiding heeft. Hij wijst er echter op dat zich onder zijn zestien cursisten ook veel talent bevindt, en dat de Nederlandse flamencobal eigenlijk nog moet gaan rollen: „Het opzetten van een nieuwe vakopleiding is altijd lastig, en het wordt pas echt goed als we de leerlingen van onze studenten hier krijgen", aldus Van Gogh, die tevens hoopt dat Rotterdam het flamenco-opleidingscentrum van Noord-Europa gaat worden. Met een topgitarist als Paco Peña aan het hoofd lijkt dat niet

onhaalbaar, en tot nu toe vond een half dozijn buitenlandse studenten de weg naar Rotterdam. Zet deze opmars door, dan heeft Nederland in 2000 wellicht een paar honderd werkloze flamencogitaristen te onderhouden. Vooralsnog is Van Gogh niet te somber. De vraag naar leraren stijgt en zijn ouderejaars studenten „zijn erg druk met begeleiden op dansscholen. Te druk soms." Maar De Medaño is minder optimistisch over de arbeidsmarkt voor solo-flamencogitaristen: „Goeie vraag. Houdt mij dagelijks bezig. En verder zeg ik er nog even niks over", aldus de enige Nederlander die op dit moment aan een carrière als solo-flamencogitarist begon.

Op een bovenkamer in de Pijp in Amsterdam heeft Eric Vaarzon Morel (28) echter goed nieuws: hij houdt zich al zeven jaar staande als uitvoerende Nederlandse flamencogitarist: voornamelijk als begeleider, maar in het programma van zijn groep *Chanela* soleert hij ook af en toe, en ook hij gaat een CD maken. „Ik speelde gitaar vanaf mijn negende — Beatles, dat soort grappen. Mijn moeder was balletdanseres en is later voor d'r plezier flamenco gaan dansen bij een groep in Amsterdam. Thuis hoorde ik haar flamencoplatten,

en later, vanaf mijn vijftiende, kreeg ik flamencoles van een van de gitaristen van die dansgroep. Hij kon daar een keer niet spelen en toen moest ik invallen: een week heb ik sevillianas en fandango zitten oefenen en toen moest ik die hele groep begeleiden. Haha!"

Vaarzon Morel ontsnapte aldus aan het isolement dat veel Nederlandse flamencogitaristen van het eerste uur hinderde. Al op zijn zestiende volgde hij een cursus bij Paco Peña in Cordoba: „Ik was de jongste daar. Ik was razendsnel met loopjes, maar wist nog niks van de ritmes. Daarna kwam ik hier in Nederland in contact met Spanjaarden."

Na een minder succesvolle middelbare schooltijd arriveerde Vaarzon Morel op zijn 19de in Madrid: „Ik wist de weg niet en kende amper Spaans, maar had het geluk dat ik al de eerste avond in een zigeunertentje kwam. Mijn gitaar was het enige handelsmerk dat ik bij me had, en ik speelde heel snelle tremolo's. Dat vonden ze prachtig. Ze zeiden: kom morgen terug, dan betalen we je en mag je hier blijven spelen."

Dit parcours volgend belandde Vaarzon Morel als vijfde gitarist op *Amor de Dios*, Spanjes bekendste dansschool, om er een paar maanden later als eerste gitarist te vertrekken: naar Sevilla, waar hij zes maanden zangers begeleidde.

„Daarom houd ik zo van flamenco", stelt Vaarzon Morel; „het ontwikkelt zich nog steeds." In de voetsporen van Paco de Lucia gaf hij bongo en basgitaar een plaats in *Chanela*. „Dwarsfluit erbij vond ik minder. Het werd in de krant met Flairck vergeleken. Ik dacht: dan ben ik toch niet op de goede weg. Met alle respect voor Flairck — maar dat is geen flamenco."

Vaarzon Morel is dezer dagen in Zwitserland met de samenstelling van een nieuwe internationale flamencogroep bezig, en oefent ondertussen met een nieuw Spaans/Nederlands gezelschap, *Quadro Flamenco*, waarmee hij volgend najaar op tournee hoopt te gaan. In diezelfde tijd hoopt De Medaño vaart te maken met zijn solo-recitals: de Leidse schouwburg, met 500 plaatsen, heeft hem al geboekt. Twintig, tien jaar geleden was zo iets ongehoord.